

taget kan man nok undre sig over, at kulturforholdene i det nuværende Danmark er omtalt så yderlig kortfattet, hvorimod forf. ofrer hele kapitler på Skyter, Kelter, Romere og andre europæiske folkeslag, hvor kontakten til selve bogens emne, den lokale svenske kulturhistorie synes noget spinkel (eller måske forudsættes bekendt af læseren). – Blot to detaljer til sidst. På kortet fig. 143 er Gundestrup flyttet til den gale ende af Jylland, medens Hallstatt-gravpladsen og Hallstatt-kulturen (i nyere betydning) er rykket alt for langt tilbage i skildringen af svensk bronzealder.

Om billedmaterialet: Der er mange nye fotografier af mindesmærker og af oldsager, og de er af høj kvalitet. Så meget mærkeligere er det, at bogens tegninger i de fleste tilfælde blot er omtegninger af ældre, af og til dårlige billeder, (hvad en anmelder i *Fornvännen* 1967 har bemærket). I nogle tilfælde er disse omtegninger klart ringere end forbillederne, som let lod sig reproducere direkte; særlig grelt virker det ved de palæolitiske flintredskaber fra Segebro, hvor B. Centerwall's originale tegninger ikke bare rammer flintens karakter så fint, men gør redskaberne mere forståelige ved f. eks. at afbilde vanskelige stykker fra to sider; i den nye bog er kun den ene tegning gengivet.

Synes læseren, at anmelderen er kværlant eller blot knurrevorn, vil han blot foreslå, at man nøjes med at se på første halvdel af recensionen. Det vil også kunne forsvares.

August 1969 har Mårten Stenberger udsendt en kortere og mere populær skildring af Sveriges forhistorie, »Sten – Brons – Järn« (Bonniers, Stockholm). Det bør da nævnes, at flere indvendinger mod den større bog fra 1964 i ovenstående anmeldelse ikke gælder den nye version; her er foretaget adskillige rettelser i en retning, som mange vil kunne bifalde.

C. J. BECKER

GEORGE E. MYLONAS: *Mycenae and the Mycenaean Age*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1966. xvi + 251 s. Ill. \$ 18.50.

Med George E. Mylonas' store, smukt udstyrede bog foreligger der nu en afløser for forfatterens ældre, stærkt efterspurgt arbejde »Ancient Mycenae«, men samtidig også en bog, som måske for første gang overflødiggør Chrestos Tsountas' klassiske værk »The Mycenaean Age«, der første gang udkom på engelsk i 1897.

Målet for arbejdet har været at give en bred fremstilling af den mykenske kulturrepoke, først og fremmest set fra hovedbyen Mykene, centret i det vigtigste mykenske kulturområde Argos, en lokalitet forfatteren har førstehåndskendskab til som mangeårig udgraver. Skildringen er samtidig gennemført under hensyntagen til vidnesbyrdene fra de øvrige centrale fundsteder på det græske fastland. Bogen er derved ikke blot blevet en dybtgående fortolkning af forfatternes egne undersøgelser i Mykene men fremtræder også som en for den arkæologiske litteratur usædvanlig velformuleret synthese af en kulturrepokes talrige aspekter. Den mere end 200 sider store fremstilling er meget letlæselig, trættende polemik er helt undgået, og synspunkterne er overalt båret af et kildeskendskab, som kun få besidder.

Efter et kort oprids af den mythologiske baggrund, som senere i adskillige sammenhænge får tildelt afgørende betydning, gives en række sammenfattende skildringer af de vigtigste mykenske borganlæg: Tiryns, Mykene, Athen og Gla. Med særlig interesse læser man den udtømmende skildring af Mykene, hvor udgravningerne begyndte allerede før midten af forrige århundrede. I denne sammenhæng fremtræder anlægget imidlertid i et helt nyt lys. En lang række stratigrafiske og kronologiske problemer kan nu betragtes som endeligt afklarede, et arbejde, der først og fremmest er professor Mylonas' fortjeneste som udgraver. Bemærkelsesværdigt er det bl. a. at teorien om et »oprindeligt citadel«, anlagt på toppen af akropolen i mellemhelladisk tid, nu må forlades. Forsvarsanlæggene i kyklop-murværk synes først at have deres oprindelse i sen-helladisk tid (LH III A 2, nordmuren). Afsnittet rummer desuden talrige andre vigtige enkeltheder, som tidligere kun har været tilgængelige i græksprogede udgravningsrapporter. Gennemgangen af de øvrige borganlæg som Asine, Midea og Malthi-Dorion kan synes noget kortfattet. Som helhed ville disse mindre anlæg dog næppe kunne kaste nyt lys over den mykenske byggeskik.

Et efterfølgende kapitel beskæftiger sig med andre arkitektoniske anlæg som paladser og privathuse. En række nye synspunkter anlægges her bl. a. på megaronkonstruktionen i Tiryns, derimod rummer afsnittet om Pylos ikke meget nyt, det er afsluttet før fremkomsten af den endelige udgravningspublikation. Kapitlet afrundes med en fin lille studie over mykenske vejanlæg og aquadukter, et nyt og meget frugtbart forskningsområde.

I afsnittet om den mykenske gravskik indtager skildringen af skaktgravs-cirklerne ved Mykene naturligt en vigtig plads; størsteparten af materialet er dog kendt på forhånd fra tidligere fremstillinger, først og fremmest forfatterens egne. Ud over dette er der dog tale om en vigtig, sammenfattende karakteristik af fællestrækkene inden for de forskellige gravformer. Med rette påpeger forfatteren enheden i gravskikken og understreger tillige en vigtig skelnen mellem begravelsesriter og dødekult, idet det påpeges, at sidstnævnte ikke udøvedes i mykensk tid.

Kapitlet om religiøse forhold i den mykenske verden viser sig at være en dybtgående analyse af forholdet mellem minoisk og mykensk religion. Fremstillingen gennemføres med en velgørende skelnen mellem kildestoffet fra det mykenske og det minoiske kulturområde og afsluttes med en sammenfatning af vidnesbyrderne fra linearskrift B tabletterne.

Et efterfølgende, velskrevet og instruktivt kapitel omhandler en række forskellige aspekter af den mykenske kultur. En overraskelse er det imidlertid, at den kommercielle aktivitet i oversøiske områder ofres så ringe opmærksomhed; dette store forskningsområde kunne have fortjent en bredere omtale. Skildringen af den sociale og økonomiske organisation bag den mykenske verden bliver derved noget spinkel.

Af bogens samtlige kapitler er det, der omhandler afslutningen på den mykenske kulturepoke, nok den mest fængslende læsning. Med sikker hånd gennemfører forfatteren en diskussion af de mulige årsager til, at den næsten hektiske, kulturelle aktivitet på det græske fastland i sent 13. århundrede tilsyneladende afsluttes med et kulturfald, iagttageligt ved en fuldstændig ændring af hele fundbilledet. Megen velanbragt kritik bliver her rettet mod teorierne om den

såkaldt »doriske vandring«, om den »illyriske invasion«, om »folkene fra havet« og lignende snævre, svagt funderede tolkningsforsøg. Det er et afgørende og længe ventet opgør med en række ældre og nutidige forskerskoler, der her bliver gennemført. Selv om forfatterens henvisninger til overleveringerne, Aigistos' drab på Agamemnon og de syv mod Theben er inspirerende læsning, så har hele afsnittet dog sin primære styrke i en kritisk og meget kyndig gennemgang af fundstoffet fra en række af de næsten 400 kendte fundsteder, som i denne periode enten forlades eller ødelægges, en gennemgang, som understreger, hvor spinkle vidnesbyrd arkæologerne står over for, og hvor svagt dokumenterede iagttagelserne på de enkelte fundpladser er. Der kunne måske rejses en række indvendinger mod forfatterens store tiltro til overleveringsstoffet, dog er det værd at bemærke, at dette aldrig udnyttes på bekostning af den arkæologiske argumentation. Meget af stoffet i den foreliggende bog er kendt på forhånd, men overalt er synspunkterne forfriskende velunderbyggede. De næsten 250 sider tekst er uden tvivl den indtil i dag mest læseværdige sammenfatning af en af de mærkeligste og mest storslåede epoker i Grækenlands kulturhistorie.

JØRGEN JENSEN

ÉDOUARD WILL: Histoire politique du monde hellénistique (323–30 av. J. C.) I-II. Annales de l'est. Publiées par la Faculté des Lettres et des Sciences humaines de l'Université de Nancy. Mémoires 30 og 32. Nancy 1966–1967. 369 + 564 s.

At skrive den hellenistiske verdens politiske historie fra Alexander den Stores død i 323 f. Kr. til indlemmelsen af Ægypten i det romerske rige i året 30 f. Kr. er forbundet med uhyre vanskeligheder. For størstedelen af perioden mangler vi en pålidelig og sammenhængende litterær fremstilling. Spredte notitser fra sene kilder må som oftest suppleres med vidnesbyrd hentet fra det epigrafiske og numismatiske materiale. Alligevel bliver resultatet tit spredt og tilfældigt; de store lakuner i vor viden, især i det 3. århundredes historie, træder frem med pinagtig klarhed.

Under disse vanskelige forhold har Will ydet en imponerende indsats. Hans værk giver en klar og overskuelig fremstilling af emnet. Problemerne lægges frem uden omsvøb og diskuteres indgående i lyset af forskningens nyeste resultater. Wills kendskab til den relevante videnskabelige litteratur er uhyre omfattende; selv de mest obskure epigrafiske og numismatiske publikationer har han gennearbejdet.

Fremstillingen er delt op i 4 afsnit: 1. tiden 323–276 f. Kr. (ca. 100 sider), 2. 276–223 f. Kr. (ca. 250 sider), 3. 223–164 f. Kr. (ca. 300 sider), 4. 164–30 f. Kr. (ca. 170 sider). Bind II afsluttes med en nyttig oversigt over de litterære kilder samt et index til hele værket. Som det fremgår af sidetallene er hovedvægten lagt på perioden ca. 276–164 f. Kr. Den egentlig fremstillende text er delt op i små, let overskuelige afsnit, der hver ledsages af sine kildehenvisninger samt en »bibliographie complémentaire et notes« til erstatning for textnoter. Heri foregår den egentlige videnskabelige diskussion. Wills grundindstilling som for-